

Michał Tadeusz Najman

Akademia Mazowiecka w Płocku

ORCID: 0000-0001-8207-8458

michalnajman0@gmail.com

Przewlekłość recenzowania rozpraw doktorskich i fikcyjność odpowiedzialności recenzentów za nią

Słowa kluczowe: przewlekłość, recenzja, szkolnictwo wyższe, stopień naukowy doktora

Streszczenie. Postępowanie o nadanie stopnia naukowego doktora jest specyficznym postępowaniem administracyjnym prowadzonym przez uprawnione do tego podmioty. Jednym z jego etapów jest recenzja osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę do nadania stopnia naukowego. Znaczenie recenzji w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora jest kluczowe dla prawidłowości, obiektywności i rzetelności awansu naukowego. Zapewnia ona gwarancję nobilitacji naukowej z uwagi na przygotowywane przez wiele lat osiągnięcie naukowe, a nie inne okoliczności. Stanowi zabezpieczenie przed deprecjacją statusu społecznego nadawanego stopnia naukowego. Od tego, czy recenzja jest pozytywna, zależy powodzenie nadania stopnia naukowego. Jest ona zatem etapem kluczowym dla szkolnictwa wyższego. Determinuje to jednocześnie istotne znaczenie recenzentów w procesie recenzowania. Wymaga się od nich stosowania jednolitych i obiektywnych kryteriów oceny. Nieco mniej uwagi poświęca się natomiast sprawności etapu recenzyjnego. Na kwestię tę zwrócił uwagę ustawodawca w postępowaniach o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego i profesora. Jednakże w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora kwestia ta jest nieuregulowana w tym sensie, że nie przewiduje się sankcji prawnej za naruszenie terminu na sporządzenie recenzji. Celem artykułu jest wskazanie roli i znaczenia recenzentów w postępowaniu o nadanie stopnia doktora ze szczególnym uwzględnieniem skutków prawnych zarówno dla recenzentów, jak i dla ubiegających się o nadanie stopnia w przypadku przewlekłości postępowania recenzyjnego.

The prolixity of the review process for doctoral thesis and the fictitious nature of the reviewers' responsibility for it

Keywords: prolixity, review, tertiary education, PHD

Summary. The procedure for obtaining a doctoral degree is a specific administrative procedure conducted by authorized entities. One of its stages is the review of the scientific achievement that forms the basis for awarding the degree. The importance of the review in giving procedure is crucial to the accuracy, objectivity, and reliability of academic advancement. It guarantees academic ennoblement based on the scientific achievement developed over many years, and not on other circumstances. It protects against the depreciation of the social status of the awarded academic degree. The success of the academic degree award depends on the review's positive outcome. Therefore, it is a key stage in higher education. This simultaneously determines the significant role of reviewers in the review process. They are required to apply uniform and objective evaluation criteria. Less attention, however, is paid to the efficiency of the review phase. This issue was highlighted by the legislator in the procedures for awarding the academic degrees of doktor habilitowany and profesor. However, in

the doctoral degree award process, this issue is unregulated in that there are no legal penalties for failing to meet the review deadline. The aim of this article is to highlight the role and importance of reviewers in the doctoral degree award process, with particular emphasis on the legal consequences for both reviewers and applicants if the review process is excessively lengthy.

Wprowadzenie

Od 2022 r. Rzecznik Praw Obywatelskich wskazuje, że „w postępowaniach o nadanie stopni i tytułów naukowych występuje problem opóźnień w sporządzaniu recenzji. Dzieje się tak mimo przepisów przewidujących, że recenzentem nie może zostać osoba, która w ostatnich 5 latach dwukrotnie nie dochowała terminu sporządzenia recenzji. Brak jednoznacznych rozwiązań co do sposobu gromadzenia i udostępniania informacji o terminowości recenzji stawia pod znakiem zapytania praktyczne znaczenie tych regulacji”¹. Należy jedynie nadmienić, że wskazane przepisy przewidujące, iż recenzentem nie może zostać osoba, która w ostatnich 5 latach dwukrotnie nie dochowała terminu sporządzenia recenzji, odnoszą się do postępowań o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego i profesora. Nie znajdują zastosowania do recenzji rozpraw doktorskich. Wskazane konstatacje RPO uwiadamiają problem polskiego szkolnictwa wyższego w postaci rażącej nieterminowości sporządzania recenzji w postępowaniach awansowych.

Celem artykułu jest zwrócenie uwagi na szczególne znaczenie procesu recenzyjnego w postępowaniach awansowych oraz wskazanie regulacji stanowiących podstawę i zakres odpowiedzialności prawnej recenzentów w przypadku naruszenia terminów sporządzenia recenzji. Przedstawiono również skutki prawne dla osoby ubiegającej się o nadanie stopnia naukowego doktora w przypadku przewlekłości procesu recenzyjnego.

1. Postępowanie w sprawie nadania stopnia naukowego doktora

Postępowanie w sprawie nadania stopnia naukowego doktora regulowane jest ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (dalej jako ustawa/ustawa o szkolnictwie wyższym)². Stosownie do art. 178 ust. 3 ustawy w postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora oraz w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, stosuje się odpowiednio przepisy k.p.a.³ Omawiane postępowanie uznaje się za szczegól-

¹ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-opoznienia-recenzje-postepowania-awansowe-mein-kolejne-odpowiedz> [dostęp: 25.11.2025].

² T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1571, 1871, 1897, z 2025 r. poz. 619, 620, 621, 622, 1162.

³ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 572, z 2025 r. poz. 769.

ny rodzaj postępowania administracyjnego⁴. Prowadzone jest ono przez podmiot doktoryzujący w rozumieniu art. 185 ust. 1 ustawy, tj. uczelnię, instytut PAN, instytut badawczy, instytut międzynarodowy albo CMKP, które w danej dyscyplinie posiadają kategorię naukową A+, A lub B+ albo uprawnienie nadane w trybie określonym w art. 226a ust. 1 ustawy.

Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora wszczyna się na wniosek osoby spełniającej wymagania do nadania stopnia doktora⁵. Do wniosku dołącza się rozprawę doktorską wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów (art. 189 ustawy). Dalsze czynności w postępowaniu regulowane są m.in. na mocy przepisów stosowanych w toku postępowania (szczegółowe przepisy ustawy, względnie k.p.a.), lecz przede wszystkim na mocy uchwał senatu lub rady naukowej podmiotu doktoryzującego, określających m.in. sposób wyznaczania i zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego w przypadku osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym; zasady ustalania wysokości opłaty za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora w trybie eksternistycznym oraz zwalniania z tej opłaty; tryb złożenia rozprawy doktorskiej sposób wyznaczania recenzentów (art. 192 ust. 2 ustawy). Po złożeniu wniosku organ przeprowadza tzw. postępowanie wstępne, w którym bada właściwość, wymogi formalne oraz czy nie występują przesłanki odmowy wszczęcia postępowania⁶.

⁴ M. Bogusz, *Charakter prawny uchwał rady wydziału w przewodzie doktorskim*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2015, nr 33, s. 73–81; J. Tarno, *Rola odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2011, nr 6, s. 18–35; S. Łazuk, *Wybrane problemy stosowania Kodeksu postępowania administracyjnego w procedurze awansu naukowego*, [w:] *Specyfika postępowań administracyjnych w sprawach z zakresu szkolnictwa wyższego i nauki*, red. J. Tarno, A. Szrot, P. Pokorny, Lublin 2016, s. 87–94.

⁵ Art. 186 ust. 1 ustawy – Stopień doktora nadaje się osobie, która: 1) posiada tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera albo równorzędną lub posiada dyplom, o którym mowa w art. 326 ust. 2 pkt 2 lub art. 327 ust. 2, dający prawo do ubiegania się o nadanie stopnia doktora w państwie, w którego systemie szkolnictwa wyższego działa uczelnia, która go wydała; 2) uzyskała efekty uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK, przy czym efekty uczenia się w zakresie znajomości nowożytnego języka obcego są potwierdzone certyfikatem lub dyplomem ukończenia studiów, poświadczającymi znajomość tego języka na poziomie biegłości językowej co najmniej B2; 3) posiada w dorobku co najmniej: a) 1 artykuł naukowy opublikowany w czasopiśmie naukowym lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowej, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub b) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, albo rozdział w takiej monografii, lub c) dzieło artystyczne o istotnym znaczeniu; 4) przedstawiła i obroniła rozprawę doktorską; 5) spełniła inne wymagania określone przez podmiot doktoryzujący.

⁶ M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019, s. 81–83; P. Waszkiewicz, *Nadarwanie stopnia doktora*, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. A. Jakubowski, Warszawa 2023, s. 590–591.

W przypadku spełnienia wymogów formalnych, po złożeniu wniosku wraz z rozprawą doktorską powoływani są recenzenci. Stosownie do art. 190 ust. 2 ustawy w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora wyznacza się trzech recenzentów spośród osób niebędących pracownikami podmiotu doktoryzującego oraz uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego, instytutu międzynarodowego, Centrum Łukasiewicz, instytutu Sieci Łukasiewicz albo CMKP, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora. Recenzentem może być osoba posiadająca co najmniej stopień doktora habilitowanego (art. 190 ust. 4 ustawy)⁷.

Kolejnym etapem jest sporządzenie recenzji przez recenzentów. Zgodnie z art. 190 ust. 3 ustawy recenzenci sporządzają recenzje rozprawy doktorskiej w terminie dwóch miesięcy od dnia jej doręczenia.

Po sporządzeniu recenzji wydawane jest postanowienie o dopuszczeniu lub odmowie dopuszczenia do obrony, na które przysługuje zażalenie. Jeśli w podmiocie doktoryzującym określono dodatkowe wymagania na podstawie art. 192 ust. 3 ustawy, to ich weryfikacja może odbywać się również po sporządzeniu recenzji. Kolejny organ prowadzący postępowanie sprawdza rozprawę w Jednolitym Systemie Antyplagiatowym (*Uniform Anti-plagiarism System*) (art. 188 ust. 4 ustawy).

Następnym etapem postępowania o nadanie stopnia doktora jest obrona rozprawy doktorskiej. Może być do niej dopuszczona osoba, która uzyskała pozytywne recenzje od co najmniej dwóch recenzentów oraz spełniła wymagania do nadania stopnia doktora w podmiocie doktoryzującym (art. 191 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym).

Po przeprowadzeniu obrony podmiot doktoryzujący podejmuje decyzję w sprawie nadania stopnia doktora lub odmowy nadania stopnia doktora (art. 193 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym).

Na marginesie należy wskazać, że postępowanie o nadanie stopnia doktora habilitowanego (art. 281-226 ustawy o szkolnictwie wyższym) oraz profesora (art. 227-231 ustawy o szkolnictwie wyższym) są zbliżone proceduralnie, jednakże kluczowa różnica z punktu widzenia dalszego wywodu polega na wprowadzeniu dodatkowych wymogów dla recenzentów wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego lub wniosku o nadanie tytułu profesora, jakim jest to, że recenzentem nie może zostać osoba, która w okresie ostatnich 5 lat dwukrotnie nie dochowała terminu sporządzenia recenzji (dla wniosków o nadanie stopnia doktora habilitowanego – 8 tygodni (art. 221 ust. 7 ustawy o szkolnictwie wyższym))

⁷ W art. 190 ust. 5 ustawy wskazano wyjątek od tej reguły. Stosownie do niego promotorem i recenzentem może być osoba niespełniająca warunków określonych w ust. 4, która jest pracownikiem zagranicznej uczelni lub instytucji naukowej, jeżeli organ, o którym mowa w art. 178 ust. 1, uzna, że osoba ta posiada znaczące osiągnięcia w zakresie zagadnień naukowych, których dotyczy rozprawa doktorska.

oraz dla wniosku o nadanie tytułu profesora – 3 miesięcy (art. 229 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym).

W przypadku odmowy nadania stopnia doktora, ubiegającemu się o nadanie stopnia naukowego przysługuje odwołanie do Rady Doskonałości Naukowej, która rozpoznaje je w terminie nie dłuższym niż 6 miesięcy (art. 193 ust. 1-4 ustawy). W toku postępowania Rada Doskonałości Naukowej obowiązana jest powołać co najmniej dwóch recenzentów w postępowaniu odwoławczym. W Poradniku Rady Doskonałości Naukowej z 2022 r. „Recenzje w Postępowaniach o awans naukowy” (dalej jako: Poradnik)⁸ wskazuje się, że są oni zobowiązani do sporządzenia „opinii zakończonej jednoznacznie konkluzją o uznaniu albo braku uznania zasadności wniesionego odwołania” (s. 18-19). Zarówno ustawa, jak i Poradnik milczą co do wymogów dla recenzentów w postępowaniu odwoławczym⁹. Należy jednak przyjąć, że będą one tożsame z wymogami dla recenzentów w poszczególnych postępowaniach (art. 190 ust. 4 i 5 ustawy lub art. 221 ust. 5 i 6 ustawy). W ustawie nie wskazano również terminu na sporządzenie recenzji w postępowaniu odwoławczym, choć można wywodzić go pośrednio z art. 193 ust. 4 ustawy. Termin ten jest ruchomy i każdorazowo zależy od decyzji Rady Doskonałości Naukowej. Ustawodawca pozostawia pole decyzyjne Radzie Doskonałości Naukowej, przenosząc na nią obowiązek wyznaczenia recenzentowi terminu na sporządzenie opinii w postępowaniu odwoławczym w taki sposób, aby była ona w stanie dotrzymać terminu na załatwienie sprawy. Brak wyznaczenia takiego terminu recenzentowi przez Radę Doskonałości Naukowej rodzić może wobec niej skutki prawne, które opisane zostaną w dalszej części.

2. Rola recenzentów w postępowaniach awansowych

W przytoczonym Poradniku wskazano, że „recenzenci pełnią jedną z najistotniejszych ról w postępowaniach o awans naukowy. Przyjęty w polskim systemie prawnym model awansów naukowych wiąże się z dokonywaniem eksperckiej oceny na każdym jego szczeblu – od postępowania w sprawie nadania stopnia doktora aż do postępowania w sprawie nadania tytułu profesora. To właśnie merytoryczna ocena, która dokonywana jest przez recenzentów, stanowi podstawowy materiał, który uwzględniany jest przez podmioty doktoryzujące oraz podmioty habilitujące, a także przez Radę Doskonałości Naukowej w ramach podejmowanych

⁸ <https://www.rdn.gov.pl/dobre-praktyki.poradnik-recenzje-w-postepowaniach-o-awans-naukowy.html> [dostęp: 25.11.2025].

⁹ B. Sitek, A. Woźniak, *Komentarz do art. 238, [w:] Prawo zatrudnienia pracowników szkół wyższych. Komentarz do wybranych przepisów Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce*, red. K. Baran, Warszawa 2026, s. 420-421.

rozstrzygnąć” (s. 2). W dalszej części podkreślono, iż „Przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce precyzyjnie określają rolę, jaką przypisuje się recenzentom w postępowaniach o awans naukowy. Należy podkreślić, że – w zależności od danego postępowania – rola ta będzie kształtowała się nieco odmiennie. Niewątpliwie można natomiast wyróżnić pewne cechy wspólne, niezależne od rodzaju postępowania i trybu, które będą odnosiły się do roli recenzentów. Należą do nich: 1) obiektywność; 2) rzetelność; 3) dokonywanie oceny zgodnie z najlepszą posiadaną wiedzą; 4) poufność” (s. 5).

W literaturze poświęconej instytucji recenzji niewiele uwagi poświęca się jej znaczeniu społecznemu¹⁰. W zasadzie nie zwraca się uwagi na istotę weryfikacji osiągnięć, w szczególności naukowych, przez podmioty charakteryzujące się szczególnymi właściwościami, takimi jak wiedza, doświadczenie życiowe oraz dorobek zawodowy i naukowy¹¹.

Recenzja służy utrzymaniu znaczenia danej instytucji społecznej¹². Gwarantuje ona innym jednostkom, że osoba otrzymująca stopień naukowy dostąpiła go ze względu na osiągnięcie naukowe. Jednocześnie przemawia za tym publiczny charakter recenzji (art. 188 ust. 1 pkt. 1 lit. b ustawy). Recenzja ma stanowić ocenę osiągnięcia naukowego przez pryzmat obiektywnych kryteriów podlegających weryfikacji przez czynnik społeczny. Społeczeństwo, polegając na wiedzy i doświadczeniu recenzentów, winno ustalić stopień rozwoju naukowego kandydata do stopnia naukowego. Powyższe chronić ma społeczne postrzeganie osób posiadających stopień naukowy, co z kolei ma sprzyjać rozwojowi nauki i zachęcać jednostki do podejmowania badań naukowych – abstrahując od pobudek ambicjonalnych¹³. Innymi słowy to, że coś podlega recenzji, wymusza na twórcy dążenie do zaspokojenia oczekiwań społecznych¹⁴. Świadczy jednocześnie o istnieniu standardów społecznych dla recenzowanego dzieła i związanych z nim dalszych korzyści (materiałnych i niematerialnych) w przypadku recenzji pozytywnych¹⁵. Stopień naukowy

¹⁰ M. Krauz, *Krytyk i/a recenzent – znaczenie pojęć w słowniku i w tekście*, „SŁOWO. Studia językoznawcze” 2021, nr 12, s. 86-98.

¹¹ N. Black, S. Van Rooyen, F. Godlee, R. Smith, S. Evans, *What makes a good reviewer and a good review for a general medical journal*, „Jama” 1998, nr 280(3), s. 231-233; A. Scott, *Peer review and the relevance of science*, „Futures” 2007, nr 39(7), s. 830-832.

¹² T. Pfeiffer, L. Tran, C. Krumme, D. Rand, *The value of reputation*, „Journal of the Royal Society Interface” 2012, nr 9(76), s. 2792-2794; J. Wang, *The Importance of Reviewers*, „Global Spine Journal” 2015, nr 5(2), s. 83.

¹³ S. Cannegieter, T. Lisman, *What is in it for the reviewer?*, „Journal of Thrombosis and Hemostasis” 2024, nr 22(3), s. 579-580; P. Herzog, *The Importance of Peer Review: Recommendations for Reviewers and Authors*, „Review of Religious Research” 2023, nr 65(1), s. 3-6.

¹⁴ A. Bahishti, *The importance of review articles & its prospects in scholarly literature* [w:] „Extensive Reviews” 2021, nr 1(1), s. 1-6.

¹⁵ F. Bloom, *The importance of reviewers*, „Science” 1999, nr 283(5403), s. 789; P. Nightingale, A. Scott, *Peer review and the relevance gap: ten suggestions for policy-makers*, „Science and Public Policy” 2007, nr 34(8), s. 548.

stanowi zatem gratyfikację społeczną za wkład jednostki w rozwój nauki, a recenzja ma dawać potwierdzenie, że gratyfikacja ta jest słuszna¹⁶.

3. Odpowiedzialność recenzentów za naruszenie terminu sporządzenia recenzji

Odpowiedzialność recenzentów za naruszenie terminu sporządzenia recenzji dysertacji doktorskiej rozpatrywać można na gruncie ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce, na gruncie przepisów k.p.a. o przewlekłości postępowania, na gruncie prawa pracy oraz na gruncie prawa cywilnego.

Jak wskazuje Paweł Dańczak termin na sporządzenia recenzji rozprawy doktorskiej ma charakter instrukcyjny, co oznacza, że jego przekroczenie nie wpływa negatywnie na ważność tak sporządzonej recenzji¹⁷. Tożsame stanowisko zajmuje Marcin Dokowicz, który wskazuje, że ustawodawca nie przewidział sankcji związanych z niedotrzymaniem tego terminu. Jak podkreśla ten autor, w poprzednim stanie prawnym umowa sporządzana pomiędzy podmiotem doktoryzującym a recenzentem musiała przewidywać kary umowne związane z niedotrzymaniem tego terminu. Obecne przepisy nie przewidują możliwości stosowania takich kar¹⁸. Podobnie Przemysław Mroczkowski stwierdza, że termin ten ma wyłącznie instrukcyjny charakter, wszak w ślad za jego ewentualnym uchybieniem nie stoją żadne negatywne konsekwencje, np. w postaci konieczności zmiany recenzenta, który spóźniłby się ze sporządzeniem recenzji, zmniejszeniem jego wynagrodzenia, czy w końcu sankcji, jaką ustawodawca wprowadził w przypadku postępowania habilitacyjnego oraz postępowania o nadanie tytułu profesora, gdzie dwukrotne niedochowanie terminu przez recenzenta w okresie 5 ostatnich lat uniemożliwia powołanie danej osoby do pełnienia funkcji recenzenta w tych postępowaniach. Trudno powiedzieć, czy brak podobnej regulacji na gruncie spraw dotyczących nadania stopnia doktora to zamierzony zabieg ustawodawcy, czy też efekt jego niedopatrzenia. Niewątpliwie jednak brak jakichkolwiek środków dyscyplinujących recenzentów do terminowego sporządzenia recenzji nie zasługuje na aprobatę, gdyż opieszałość w tym zakresie nie tylko może prowadzić do przedłużenia postępowania, lecz może stać się również instrumentem służącym jego świadomemu

¹⁶ R. Walker, B. Barros, R. Conejo, K. Neumann, M. Telefont, *Personal attributes of authors and reviewers, social bias and the outcomes of peer review: a case study*, „F1000Research” 2015, nr 4(21), s. 9-11.

¹⁷ P. Dańczak, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. A. Jakubowski, wyd. 1, Warszawa 2023, art. 190.

¹⁸ M. Dokowicz, *Komentarz do art. 190*, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. J. Woźnicki, Warszawa 2019, s. 502.

przewlekaniu¹⁹. Również Hubert Izdebski²⁰ oraz Wojciech Kielbasiński²¹ wskazują na brak sankcji prawnych za przewlekłość recenzowania rozpraw doktorskich. Tym samym ustawa o szkolnictwie wyższym nie przewiduje szczególnych sankcji wobec recenzentów za naruszeni dwumiesięcznego terminu sporządzenia recenzji rozprawy doktorskiej.

Na gruncie postępowania administracyjnego środkiem służącym przeciwdziałaniu beczynności organu i przewlekłości postępowania jest ponaglenie uregulowanie w art. 37 k.p.a. Stosownie do wskazanego przepisu stronie służy prawo do wniesienia ponaglenia, jeżeli: 1) nie załatwiono sprawy w terminie określonym w art. 35 lub przepisach szczególnych ani w terminie wskazanym zgodnie z art. 36 § 1 (beczynność); 2) postępowanie jest prowadzone dłużej, niż jest to niezbędne do załatwienia sprawy (przewlekłość). Organ właściwy do rozpoznania ponaglenia rozpatruje je w terminie siedmiu dni od dnia jego otrzymania. Organ rozpatrujący ponaglenie wydaje postanowienie, w którym: 1) wskazuje, czy organ rozpatrujący sprawę dopuścił się beczynności lub przewlekłego prowadzenia postępowania, stwierdzając jednocześnie, czy miało ono miejsce z rażącym naruszeniem prawa; 2) w przypadku stwierdzenia beczynności lub przewlekłości: a) zobowiązuje organ rozpatrujący sprawę do załatwienia sprawy, wyznaczając termin do jej załatwienia, jeżeli postępowanie jest niezakończony, b) zarządza wyjaśnienie przyczyn i ustalenie osób winnych beczynności lub przewlekłości, a w razie potrzeby także podjęcie środków zapobiegających beczynności lub przewlekłości w przyszłości. Organem właściwym do w toku postępowania doktryzującego do rozpoznania ponaglenia jest Rada Doskonałości Naukowej (art. 232 ust. 2a ustawy). Aby móc stosować ponaglenie jako środek mobilizujący recenzentów postępowanie recenzyjne w postępowaniu o nadanie stopnia doktora traktować należy jako samodzielne postępowanie. Nie należy wówczas opowiadać się za niemożliwością stosowania art. 35 k.p.a. z uwagi na brak ustawowego terminu na nadanie stopnia doktora przez organ prowadzący postępowanie, jak również brak przesłanki prowadzenia postępowania dłużej niż to niezbędne z uwagi na konieczność uzyskania recenzji. Powyższe odnieść należy również to postępowań odwoławczych, tj. dopuszczalności wniesienia ponaglenia wobec Rady Doskonałości Naukowej do Ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki (art. 232 ust. 3 ustawy). W przypadku

¹⁹ P. Mroczkowski, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny*, red. W. Kielbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński, wyd. 1, Warszawa 2024, art. 190.

²⁰ H. Izdebski, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. J. Zieliński H. Izdebski, wyd. 3, LEX/el. 2023, art. 190, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587785502/731978/izdebski-hubert-zielinski-jan-michal-prawo-o-szkolnictwie-wyzszym-i-nauce-komentarz-wyd-iii> [dostęp: 16.01.2026].

²¹ W. Kielbasiński, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym...*, red. W. Kielbasiński, M. Kuliński, B. Pietrzyk-Tobiasz, s. 454-456.

postępowania odwoławczych możliwość wniesienia ponaglenia jest od strony formalnej mniej problematyczna. Art. 193 ust. 4 ustawy wskazuje, że Rada Doskonałości Naukowej rozpatruje odwołanie w terminie 6 miesięcy. Przewlekłość recenzentów uniemożliwiająca dochowanie wskazanego terminu skutkować może stwierdzeniem beczynności lub przewlekłości Rady Doskonałości Naukowej.

W doktrynie dość jednoznacznie podkreśla się, że recenzent w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego nie jest biegłym²². Jako uzasadnienie takiego stanowiska podnosi się związanie recenzją podmiotu doktoryzującego (art. 191 ust. 1 i art. 221 ust. 9c ustawy), a także brak dopuszczalności merytorycznej kontroli recenzji oraz jej obligatoryjność, jak również fakt, że recenzenci nie posiadają informacji specjalnych, gdyż pozostali członkowie komisji również posiadają tożsame informacje danej dziedzinie naukowej, przynajmniej pod względem formalnym. Również Rada Doskonałości Naukowej jasno wskazuje, że recenzenci nie są biegłymi (s. 2-3 Poradnika), a co za tym idzie, przepisy dotyczące biegłych z k.p.a. nie znajdują zastosowania. Jednak w orzecznictwie odmiennie: opowiadając się za wykładnią funkcjonalną i celowościową, podnosi się możliwość mobilizowanie opieszłych recenzentów właśnie poprzez stosowanie przepisów o biegłych, m.in. poprzez badanie, czy recenzja spełnia warunki formalne i czy w ogóle może być podstawą prowadzenia postępowania²³. Zaznaczano nawet, że choć wyłączone jest do recenzenta stosowanie (wprost) przepisów k.p.a. o biegłych, to mimo wszystko pełni on jednak rolę eksperta. A zatem błędny jest wniosek, że nie może być on pod żadnym względem traktowany jako biegły w rozumieniu art. 84 § 1 k.p.a.²⁴ Niewątpliwie jest bowiem, że recenzja jest opinią specjalisty z danej dziedziny, którą zajmuje się kandydat do tytułu naukowego. Wobec tego jest ona przecież dowodem, i to – z uwagi na przedmiot wspomnianego postępowania – szczególnego rodzaju. Dlatego musi podlegać wszechstronnej ocenie przy podejmowaniu uchwały przez wspomniany organ. Do tego postępowania mają przecież odpowiednie zastosowanie przepisy art. 77 § 1, 80 i 107 § 3 k.p.a., zgodnie z którymi organ administracji

²² Z. Kmiecik, J. Wegner, *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego w sprawach nadawania stopni naukowych i tytułu profesora*, „Państwo i Prawo” 2021, nr 3, s. 5; A. Bochentyn, *Dowód z opinii biegłego w jurysdykcyjnym postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2020, s. 298-299; P. Dańczak, *op. cit.*; M. Bogusz, M. Jędrzejczak, *Zagadnienie wyłączenia członka organu doktoryzującego i członka komisji doktorskiej z powodu pełnienia funkcji recenzenta w postępowaniu doktorskim*, [w:] *Administracja publiczna wobec procesów zmian w XXI wieku. Księga jubileuszowa Profesora Jerzego Korczaka*, red. P. Lisowski, Wrocław 2024, s. 902; M. Bogusz, *Zagadnienie dopuszczalności zbiegu ról procesowych członka komisji habilitacyjnej i członka organu habilitującego*, „Prawo i Wiąż” 2025, nr 5(58), s. 258; J. Tarno, *op. cit.*, s. 27. Odmiennie: M. Sieniuc, *op. cit.*, s. 242.

²³ Wyrok WSA w Warszawie z 29.06.2021 r., II SA/Wa 686/21, LEX nr 3293247; wyrok WSA w Warszawie z 3.12.2021 r., II SA/Wa 1081/21, LEX nr 3308515.

²⁴ M. Trzebiatowski, *Kryteria prawne nadawania tytułu profesora w zakresie sztuki – analiza normatywno-empiryczna*, „Prawo i Wiąż” 2022, nr 4(42), s. 384-386.

publicznej ma obowiązek w sposób wyczerpujący zebrać i rozpatrzyć cały materiał dowodowy i na podstawie jego całokształtu ocenić wykazanie określonych okoliczności (podejmując przy tym wszelkie niezbędne czynności dla dokładnego wyjaśnienia – art. 7 k.p.a.), a swoje rozstrzygnięcie należycie uzasadnić przez wskazanie podstawy faktycznej i prawnej²⁵. Uwidacznia to dysonans pomiędzy orzecznictwem i doktryną. Słusznie zaznacza się, że w obecnym stanie prawnym brak jest możliwości stosowania sankcji przewidzianych dla biegłych (art. 88 k.p.a.) wobec recenzentów w omawianym postępowaniu, lecz prawdziwość tego stwierdzenia uznać można przy wyłącznym stosowaniu jedynie wykładni językowej. Szczegółowe odrębności recenzji od opinii i jej szczególna, wiążąca moc nie pozbawiają jej charakteru opinii. Fakt, że recenzent nie jest biegłym, a sporządzona przez niego recenzja nie podlega kontroli merytorycznej tak jak opinia biegłego w postępowaniu administracyjnym, nie oznacza, że nie można stosować wobec niego przepisów odnoszących się do biegłych. Tym samym należy postulować, aby status recenzenta został uregulowany w tym zakresie, przynajmniej co do jednoznacznej dopuszczalności stosowania do recenzenta przepisów przewidzianych dla biegłych, względnie winna zostać wprowadzona odrębna regulacja w tym zakresie, co zostanie omówione w dalszej części.

Innym środkiem prawnym mającym mobilizować organy administracji do przestrzegania terminów załatwienia sprawy jest skarga określona w art. 227 k.p.a. Organ rozpoznaje skargę bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w ciągu miesiąca.

Organem właściwym do rozpoznawania skarg oraz ponagieł w toku postępowania doktoryzującego, tj. organem wyższego stopnia wobec podmiotu doktoryzującego, jest Rada Doskonałości Naukowej, stosownie do art. 232 ust. 2a ustawy o szkolnictwie wyższym, w przypadku zaś ponaglenia Rady Doskonałości Naukowej organem właściwym będzie Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki (art. 232 ust. 3 ustawy).

Przewlekłość postępowania recenzyjnego w prawie administracyjnym rodzić może również skutki finansowe dla podmiotu doktoryzującego, a tym samym pośrednio wobec recenzentów. Stosownie do art. 149 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (dalej jako: „p.p.s.a.”)²⁶ wojewódzki sąd administracyjny, uwzględniając skargę na bezczynność lub przewlekłe prowadzenie postępowania przez organy w sprawach określonych w art. 3 § 2 pkt. 1-4 albo na przewlekłe prowadzenie postępowania w sprawach określonych w art. 3 § 2 pkt. 4a³ wskazanej ustawy, w tym na czynności z zakresu administracji publicznej dotyczące uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa, z wyłączeniem aktów lub czynności podjętych w ramach postępowania administra-

²⁵ Wyrok NSA z 20.11.2018 r., I OSK 92/17, LEX nr 2603692.

²⁶ T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 935, 1685, z 2025 r. poz. 769, 1427.

cyjnego określonego w ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 572), postępowań określonych w działach IV, V i VI ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2023 r. poz. 2383 i 2760), postępowań, o których mowa w dziale V w rozdziale 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2023 r. poz. 615 z późn. zm.), oraz postępowań, do których mają zastosowanie przepisy powołanych ustaw: 1) zobowiązuje organ do wydania w określonym terminie aktu, interpretacji albo do dokonania czynności; 2) zobowiązuje organ do stwierdzenia albo uznania uprawnienia lub obowiązku wynikających z przepisów prawa; 3) stwierdza, że organ dopuścił się beczynności lub przewlekłego prowadzenia postępowania. Jednocześnie sąd stwierdza, czy beczynność organu lub przewlekłe prowadzenie postępowania przez organ miały miejsce z rażącym naruszeniem prawa. Sąd może ponadto orzec o istnieniu lub nieistnieniu uprawnienia lub obowiązku, jeżeli pozwala na to charakter sprawy oraz niebudzące uzasadnionych wątpliwości okoliczności jej stanu faktycznego i prawnego. Sąd jest również uprawniony orzec z urzędu albo na wniosek strony o wymierzeniu organowi grzywny w lub przyznać od organu na rzecz skarżącego sumę pieniężną do wysokości do wysokości pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej w roku poprzednim, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie odrębnych przepisów. Wymaga podkreślenia, że wskazany przepis jedynie pośrednio dotyczyć może opieszałych recenzentów. Sąd administracyjny nałożyć może karę jedynie na organ, który kolejno mógłby dochodzić jej w postępowaniu regresowym od recenzenta, przy czym postępowanie takie obarczone byłoby istotnym ryzykiem i m.in. usiłowaniem wykazywania przez recenzentów braku winy w niedochowaniu terminu. Determinowałoby to konieczność opowiedzenia się orzecznictwa, czy przy zachowaniu terminu na sporządzenie recenzji opowiadać należy się za jego wykładnią obiektywną, subiektywną lub obiektywno-subiektywną, bądź też podnoszeniem przez recenzentów winy w wyborze, tj. ustaleniu czy recenzent odpowiada za naruszenie terminu na sporządzenie opinii niezależnie od swojej winy, czy też wina w zawinieniu jest elementem kluczowym w uznaniu odpowiedzialności. Kwestii takiej nie rozstrzyga obowiązujący art. 221 ust. 7 ustawy. Innymi słowy, nie wiadomo, czy naruszenie terminu na sporządzenie recenzji o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego odnosi się do naruszenia obiektywnego, czy też brane są pod uwagę czynniki subiektywne recenzenta, tj. przede wszystkim brak winy w niedochowaniu terminu²⁷. H. Izdebski wskazuje, że sankcja ta nie może dotyczyć przypadków, za które recenzent nie może ponosić

²⁷ Por. T. Jędrzejewski, *Komentarz do art. 221*, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym...*, red. J. Woźnicki, s. 581.

odpowiedzialności²⁸. Podważyć należy zatem prawidłowość istniejącej regulacji z uwagi na jej niezupełność i brak uwzględnienia ochrony interesu recenzentów.

Rozpatrując skutki prawne niewykonania recenzji rozprawy doktorskiej wobec recenzenta, należy wskazać, że zgodnie z art. 183 ustawy o szkolnictwie wyższym nauczyciel akademicki oraz pracownik naukowy nie może bez uzasadnionej przyczyny uchylić się od pełnienia m.in. w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora funkcji promotora, promotora pomocniczego czy recenzenta. Przepis ten dotyczy wyłącznie nauczycieli akademickich i pracowników naukowych czynnych zawodowo. Ustawa nie wprowadza jednak zakazu, by promotorem, promotorem pomocniczym lub recenzentem nie mógł zostać emerytowany nauczyciel akademicki lub pracownik naukowy, z tym że osoby takie mogą bezwarunkowo odmówić przyjęcia takiej funkcji. Osoby czynne zawodowo powinny natomiast swoją odmowę zawsze uzasadnić, wskazując na istnienie uzasadnionej przyczyny odmowy. Brak wykonania recenzji w określonym terminie może zostać uznany za naruszenie obowiązków pracowniczych i rodzić skutki prawne w relacji pomiędzy pomiotem zatrudniającym recenzenta i recenzentem. Odpowiedzialność dyscyplinarna w przypadku nauczycieli akademickich stanowi rodzaj odpowiedzialności pracowniczej²⁹, na co wskazuje pośrednio art. 302 ust. 4 ustawy. Zgodnie z art. 275 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym nauczyciel akademicki podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za przewinienie stanowiące czyn uchybiający obowiązkom nauczyciela akademickiego lub godności zawodu nauczyciela akademickiego³⁰. Sporządzenie recenzji z przekroczeniem ustawowego terminu stanowi w każdym przypadku naruszenie obowiązków nauczyciela akademickiego. Pośrednio podkreśla to także Kodeks Etyki Pracownika Naukowego PAN z 5 grudnia 2025 roku³¹, który w § 49 pkt. 4 wskazuje, iż inicjowanie, realizacja lub tolerowanie działań

²⁸ H. Izdebski, *op. cit.*

²⁹ Z. Sypniewski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna jako odpowiedzialność prawa pracy*, [w:] *Odpowiedzialność pracownicza. Materiały XI Zjazdu Szkoły Prawa Pracy*, red. W. Sanetra, Wrocław 1984, s. 108. Por. K. Wiliński, A. Szatkowska, *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich*, „Studia Iuridica” 2018, nr 78, s. 497-516; M. Rogacka-Rzewnicka, *Charakter odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów i pracowników wyższych uczelni. Refleksje aksjologiczno-prawne*, „Studia Iuridica” 2020, nr 84, s. 7-22.

³⁰ Podobnie w art. 94 ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1796 z późn. zm.) wskazuje się, że do podstawowych obowiązków pracowników naukowych należy wykonywanie zadań statutowych jednostek naukowych, w szczególności prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych, ogłaszanie i upowszechnianie ich wyników oraz udział w realizacji podjętych przez jednostkę zadań w zakresie kształcenia; a także art. 51 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 534 z późn. zm.), zgodnie z którym pracownicy naukowcy i badawczo-techniczni ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną za rażące naruszenie obowiązków lub uchybienie godności pracownika nauki.

³¹ https://publikacje.pan.pl/book/156751/kodeks-etyki-pracownika-naukowego-code-of-ethics-for-researchers?_gl=1*lcpmmy*_ga*MTE1ODg2NTM5Ny4xNzY5MjQ1MzA5*_ga_TKV678S29R*cZ3NjkyNDUzMDkbbzEkZzAkDDE3NjkyNDUzMDkkaJYwJGwwJGgw [dostęp: 15.01.2026].

mających na celu wywieranie negatywnego wpływu na relacje między pracownikami naukowymi, a także na ich kariery lub awanse naukowe stanowi naruszenie zasad etyki pracownika naukowego. Do takich działań należą w szczególności sporządzenie nierzetelnych recenzji prac dyplomowych lub doktorskich bądź osiągnięć w postępowaniach habilitacyjnych lub profesorskich oraz w procedurach zatrudnieniowych w instytucjach prowadzących badania. Podkreślenia wymaga też, że komisja dyscyplinarna jest związana opinią komisji do spraw etyki w nauce PAN (art. 278 ust. 7 ustawy). W praktyce jednak odpowiedzialność taka nie jest stosowana. Odpowiedzialność ta nie mogłaby zostać zastosowana wobec np. recenzentów zagranicznych³². Zaznaczenia wymaga też, że wskazana odpowiedzialność recenzenta ma charakter pośredni, gdyż sporządzenie recenzji nie wynika ze stosunku zatrudnienia, lecz z uchwały organu doktoryzującego. Tym samym wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec nieterminowego recenzenta wymaga aktywności organu doktoryzującego.

W ramach sankcji dyscyplinarnej wobec nieterminowych recenzentów P. Mroczkowski wskazuje, że – dla przykładu – możliwym rozwiązaniem jest nałożenie na podmioty doktoryzujące obowiązku zgłaszania każdego przypadku opóźnienia w sporządzeniu rozprawy doktorskiej do Rady Doskonałości Naukowej i sporządzenie swoistej „czarnej listy” recenzentów. W obecnym stanie prawnym takie wykazy nierzetelnych recenzentów mogłyby być tworzone przez same podmioty doktoryzujące na swój własny użytek³³.

W cytowanym już Poradniku zawarty został wzór umowy dotyczących sporządzenia recenzji rozpraw doktorskiej (poradnik s. 27-30). W § 2 ust. 8 wskazanego wzoru zaznaczono, iż w sytuacji złożenia recenzji wykonanej w sposób nieprawidłowy lub niepełny Zamawiający może wskazać zastrzeżenia, zażądać od Recenzenta poprawienia lub uzupełnienia recenzji oraz wyznaczyć termin na ich dokonanie, wstrzymując przy tym wypłatę wynagrodzenia do czasu poprawienia lub uzupełnienia recenzji, pod rygorem – w przypadku ich niewykonania – uznania umowy za niewykonaną. Podstawą uznania umowy za niewykonaną może być także rażące naruszenie terminu wykonania niniejszej umowy (s. 28 Poradnika). W doktrynie³⁴ podkreśla się, że obecny stan prawny nie stwarza obowiązku prawnego zawierania umów cywilnoprawnych w celu uregulowania stosunku zobowiązaniowego pomiędzy recenzentem a podmiotem doktoryzującym. Wskazuje się, że wskazany wzór umowy w poradniku stanowi relikat poprzedniego stanu prawnego, tj. art. 30 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz

³² P. Mroczkowski, *op. cit.*

³³ *Ibidem.*

³⁴ H. Izdebski, *op. cit.*; *Prawo o szkolnictwie wyższym...*, red. W. Kiełbasiński, M. Kuliński, B. Pietrzyk-Tobiasz, s. 446-467; M. Dokowicz, *op. cit.*, s. 480-481.

o stopniach i tytule w zakresie sztuki³⁵, zgodnie z którym jednostka organizacyjna przeprowadzająca przewód doktorski, postępowanie habilitacyjne lub o nadanie tytułu zawiera z recenzentem umowę, która określa w szczególności termin sporządzenia recenzji [...], wysokość wynagrodzenia oraz kary umowne za niedotrzymanie jej warunków. Obecnie wynagrodzenie recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora wynosi 27% wynagrodzenia profesora. P. Mroczkowski wskazuje, iż prawo do wynagrodzenia z tytułu sporządzonej recenzji – określone w jednoznacznej wysokości poprzez odwołanie do minimalnego wynagrodzenia zasadniczego profesora – ma charakter publicznego prawa podmiotowego, a co za tym idzie, nie jest dopuszczalne jego uszczuplenie w przypadku opóźnienia w sporządzeniu recenzji³⁶. Z kolei Marcin Dokowicz³⁷ i Łukasz Kierznowski³⁸ zdają się postulować wprowadzenie sankcji finansowych dla nieterminowych recenzentów. Widoczne są zatem dwa odmienne stanowiska – RDN oraz doktryny – w przedmiocie możliwości obniżenia wynagrodzenia recenzenta w przypadku nienależytego (tu: nieterminowego) sporządzenia recenzji. Istniejący stan i stanowisko RDN wynikać może z dwóch czynników. Albo Rada Doskonałości Naukowej w sposób niepełny i nieuwzględniający zmian prawnych stworzyła cytowany Poradnik, wskazując w nim wzór umowy cywilnoprawnej, albo też jest to podjęta przez nią próba uzupełnienia niepełnej regulacji w omawianym zakresie. Niepełność regulacji objawia się brakiem możliwości pociągnięcia recenzentów do odpowiedzialności na gruncie ustawy w przypadku uchybienia terminowi sporządzenia recenzji określonemu w art. 190 ust. 3 ustawy. Zawarcie umowy z recenzentem w obecnym stanie prawnym i obniżenie mu wynagrodzenia określonego ustawowo na mocy przepisów umownych za nieterminowe sporządzenie recenzji naruszałoby art. 184 ust. 1 i 3 ustawy. Znamienne jest jednak, że jedynie ust. 2 i 4 art. 184 ustawy nakazują wypłatę wynagrodzenia w określonym terminie. Ustawa nie nakazuje natomiast wypłaty wynagrodzenia recenzentowi. Tym samym należy przyjąć, że ustawodawca milcząco nakazuje indywidualne uregulowanie kwestii wypłaty wynagrodzenia recenzenta, w tym w szczególności terminu wypłaty. Ustawa mówi wszak jedynie o tym, że wynagrodzenie recenzentowi „przysługuje” i w jakiej wysokości, ale nie nakazuje jego wypłaty. Idąc dalej, podnieść można, iż ustawodawca uznaje wypłatę wynagrodzenia jedynie w przypadku terminowego sporządzenia recenzji, co jednak nie znajduje uzasadnienia w istniejącej regulacji i nie jest stosowane w praktyce.

³⁵ T.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1789 z późn. zm.

³⁶ P. Mroczkowski, *op. cit.*.

³⁷ M. Dokowicz, *op. cit.*, s. 480.

³⁸ Ł. Kierznowski, [w:] *Stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 184, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587931746/729186/kierznowski-lukasz-stopnie-naukowe-i-stopnie-w-zakresie-sztuki-komentarz> [dostęp: 15.01. 2026].

Na koniec należy podkreślić również możliwość odpowiedzialności podmiotu doktoryzującego oraz Rady Doskonałości Naukowej w przypadku postępowania odwoławczego na podstawie art. 417 k.c. i ewentualnych roszczeń regresowych w stosunku do recenzenta. Pociągnięcie do odpowiedzialności podmiotu doktoryzującego wymaga wydania aktu stwierdzającego, że doszło do przewlekłości prowadzenia postępowania, jak m.in. postanowienie wydane w wyniku rozpatrzenia ponaglenia, względnie zaświadczenie³⁹.

4. Skutki prawne dla ubiegających się o stopień doktora

Jednostką najbardziej poszkodowaną w przypadku naruszenia przez recenzentów terminu na sporządzenie recenzji jest doktorant. Niezależnie od wyniku pozostaje on w zawieszeniu co do rozstrzygnięcia postępowania lub ewentualnego rozpoczęcia przygotowań do wejścia na inną ścieżkę naukową. Zatem należy poddać analizie, czy posiada on uprawnienia do egzekwowania stosowania sankcji wobec recenzenta opóźniającego się ze sporządzeniem recenzji dysertacji doktorskiej.

Na gruncie odpowiedzialności dyscyplinarnej może on domagać się wszczęcia w podmiocie zatrudniającym recenzenta wystosowania wobec niego stosownych środków mobilizujących lub wszczęcia postępowania dyscyplinarnego.

Na gruncie administracyjnoprawnym doktorant może wnieść ponaglenie do Rady Doskonałości Naukowej, a także skargę do wojewódzkiego sądu administracyjnego.

Na gruncie cywilnoprawnym może domagać się odszkodowania na zasadach ogólnych, w tym, w sytuacji gdy ponosi koszty postępowania o nadanie stopnia doktora, o obniżenie wynagrodzenia recenzenta.

Choć dostępne środki prawne mogą rodzić dotkliwe konsekwencje dla opieszałego recenzenta, to przedstawione uprawnienia doktoranta pozostają jednak fikcyjne z uwagi na rozpatrywaną materię. Próby ponaglenia recenzenta obarczone są ryzykiem otrzymania recenzji negatywnej. Pokrzywdzony doktorant nie będzie skłonny do przymuszenia recenzenta do terminowego wykonania swoich obowiązków z obawy przed możliwością niedopuszczenia go do dalszych etapów postępowania awansowego.

Należy również nadmienić, że tożsame skutki dla doktoranta wywołać może reakcja podmiotu doktoryzującego, co dodatkowo utrudnia egzekwowanie terminu wynikającego z art. 190 ust. 3 ustawy o szkolnictwie wyższym. Tym samym dostępne środki prawne egzekucji terminowości sporządzenia recenzji są niemożliwe do zastosowania z uwagi na wysokie prawdopodobieństwo pokrzywdzenia ubiegającego

³⁹ S. Gajewski, A. Jakubowski, *Nieakt w prawie administracyjnym*, „Zeszyty Naukowe Sądowictwa Administracyjnego” 2013, nr 6, s. 73-88.

się o nadanie stopnia doktora. Stanowi to naruszenie zasady sprawiedliwości proceduralnej poprzez naruszenie gwarancji procesowych ubiegającego się o stopnień naukowy doktora poprzez brak możliwości zapewnienia realizacji zasady szybkości postępowania, tak od strony formalnoprawnej, jak i faktycznej.

5. Wnioski

Rola recenzentów w postępowaniu awansowym jest istotna. Determinuje ona możliwość dopuszczenia kandydata do stopnia naukowego do dalszych etapów postępowania. Odpowiedzialność recenzenta za nieterminowe sporządzenie recenzji może mieć charakter zarówno dyscyplinarny, cywilnoprawny, administracyjnoprawny, jak i na gruncie prawa pracy. Opieszały recenzent może zostać usankcjonowany za nienależyte wykonywanie zadań wynikających ze stosunku zatrudnienia, jak i za nienależyte wykonanie zobowiązania wynikającego z umowy o sporządzenie recenzji. Odpowiadać może również majątkowo wobec podmiotu doktoryzującego w przypadku stwierdzenia przewlekłości lub beczynności postępowania awansowego. W odniesieniu do doktoranta recenzent może odpowiadać również za szkody na zasadach ogólnych. Niemniej jednak ani doktorant, ani podmiot doktoryzujący nie będą skłonni do pociągania nieterminowego recenzenta do wskazanych sankcji z uwagi na istotne ryzyko pokrzywdzenia doktoranta. Chociaż zasady etyki zawodowej zobowiązują recenzenta do zachowania obiektywizmu przy sporządzaniu recenzji, to praktyka i realia społeczne dają podstawy sądzić, że w przypadku próby wymuszenia na recenzencie terminowego wykonania swoich zobowiązań może on podjąć zachowania nacechowane odwetowością za naruszenie jego autorytetu jako specjalisty.

Należy zatem postulować, aby wprowadzone zostały środki respektowania przestrzegania przeprowadzana były z urzędu przez organ wyższego stopnia, tj. Radę Doskonałości Naukowej. Wymagane, konieczne zmiany regulacji wymagają gruntownego przemyślenia. Najprostszym rozwiązaniem wydaje się recypowanie tożsamej sankcji, co w przypadku postępowań o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego. Jednakże, jak zaznaczono, rozwiązanie to obarczone jest wadą braku uwzględnienia realizacji zasady sprawiedliwości proceduralnej wobec recenzentów naruszających ustawowy termin sporządzenia recenzji z przyczyn od nich niezależnych. Konieczność ochrony wszystkich uczestników postępowania o nadanie stopnia doktora przemawia jednak za wprowadzeniem regulacji bardziej kompleksowej, która nie rodziłaby potencjalnego zagrożenia dla doktoranta z uwagi na stosowane wobec recenzenta środki mobilizujące. Jedną z możliwości wydaje się być ustawowe obniżenie wynagrodzenia recenzenta w uzależnieniu od okresu opóźnienia. Może to jednak stanowić okoliczność na godzenie się recenzentów na

otrzymanie niższego wynagrodzenia w zamian za wydłużenie terminu sporządzenia recenzji. Tym samym optymalnym rozwiązaniem wydaje się być zaangażowanie RDN w proces kontroli terminowości sporządzania recenzji w postępowaniach o nadanie stopnia doktora. To z kolei wymaga stworzenia jednolitego elektronicznego systemu rejestracji postępowań w sprawie o nadanie stopnia naukowego doktora, w którym organy uprawnione do przeprowadzenia takich postępowań obowiązane byłyby do wprowadzania danych powołanych recenzentów wraz z datami rozpoczęcia biegu terminu na sporządzenie recenzji (wynikającymi z przepisów o doręczeniu zgodnie z k.p.a. i zgodnie z art. 190 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym). System powinien automatycznie informować organ prowadzący postępowanie awansowe o wystąpieniu opóźnienia po stronie recenzenta. W dalszej kolejności konieczne są zmiany uprawnień mobilizujących organów prowadzących postępowania awansowe oraz Rady Doskonałości Naukowej. Rozważyć można obligatoryjne wymierzanie z urzędu sankcji wobec nieterminowych recenzentów przez wskazane organy na podstawie danych dostępnych w jednolitym rejestrze, względnie automatycznego przypisywania opóźnienia recenzentowi w systemie. Sankcje te powinny jednak podlegać kontroli instancyjnej i możliwości uchylenia się od nich przez recenzentów, gdy opóźnienie w sporządzeniu recenzji nie wynikało z ich winy. Tożsame uprawnienia winny zostać przyznane Radzie Doskonałości Naukowej wobec recenzentów w postępowaniu odwoławczym, z tym że w tym przypadku powinna istnieć możliwość w systemie modyfikacji terminu sporządzenia recenzji (opinii) według zaleceń Rady Doskonałości Naukowej ustalanych indywidualnie. Kolejną kwestią wymagającą zmian w prawie jest ustalenie terminu wypłaty wynagrodzenia recenzentowi.

Poczynione refleksje potwierdzają niedostateczny stan gwarancji proceduralnych w postępowaniu o nadania stopnia naukowego doktora. Istniejący stan prawny zezwala na recenzowanie rozpraw doktorskich z naruszeniem art. 190 ust. 3 ustawy o szkolnictwie wyższym bez realnych możliwości wymierzenia jakichkolwiek sankcji wobec opieszałych recenzentów. Niezbędne jest zatem podjęcie stosownych działań legislacyjnych w tym zakresie.

Literatura

- Bahishti A., *The importance of review articles & its prospects in scholarly literature*, „Extensive Reviews” 2021, nr 1(1).
- Black N., Van Rooyen S., Godlee F., Smith R., Evans S., *What makes a good reviewer and a good review for a general medical journal*, „Jama” 1998, nr 280(3).
- Bloom F., *The importance of reviewers*, „Science” 1999, nr 283(5403).
- Bochentyn A., *Dowód z opinii biegłego w jurysdykcyjnym postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2020.

- Bogusz M., *Charakter prawny uchwał rady wydziału w przewodzie doktorskim*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2015, nr 33.
- Bogusz M., *Zagadnienie dopuszczalności zbiegu ról procesowych członka komisji habilitacyjnej i członka organu habilitującego*, „Prawo i Więź” 2025, nr 5(58).
- Bogusz M., Jędrzejczak M., *Zagadnienie wyłączenia członka organu doktoryzującego i członka komisji doktorskiej z powodu pełnienia funkcji recenzenta w postępowaniu doktorskim*, [w:] *Administracja publiczna wobec procesów zmian w XXI wieku. Księga jubileuszowa Profesora Jerzego Korczaka*, red. P. Lisowski, Wrocław 2024, s. 897-907.
- Cannegieter S., Lisman T., *What is in it for the reviewer?*, „Journal of Thrombosis and Hemostasis” 2024, nr 22(3).
- Dańczak P., [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. A. Jakubowski, wyd. 1, 2023, art. 190, Warszawa 2023.
- Dokowicz M., *Komentarz do art. 184*, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. J. Woźnicki, Warszawa 2019.
- Dokowicz M., *Komentarz do art. 190*, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. J. Woźnicki, Warszawa 2019.
- Gajewski S., Jakubowski A., *Nieakt w prawie administracyjnym*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2013, nr 6/2013.
- Herzog P., *The Importance of Peer Review: Recommendations for Reviewers and Authors*, „Review of Religious Research” 2023, nr 65(1).
- Izdebski H., [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. J. Zieliński, H. Izdebski, wyd. 3, LEX/el. 2023, art. 190, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587785502/731978/izdebski-hubert-zielinski-jan-michal-prawo-o-szkolnictwie-wyzszym-i-nauce-komentarz-wyd-iii>.
- Jędrzejewski T., *Komentarz do art. 221*, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. J. Woźnicki, Warszawa 2019.
- Kielbański W., [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny*, red. W. Kielbański, M. Kuliński, B. Pietrzyk-Tobiasz, Warszawa 2024.
- Kierznowski Ł., [w:] *Stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 184, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587931746/729186/kierznowski-lukasz-stopnie-naukowe-i-stopnie-w-zakresie-sztuki-komentarz>.
- Kmiecik Z., Wegner J., *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego w sprawach nadawania stopni naukowych i tytułu profesora*, „Państwo i Prawo” 2021, nr 3.
- Kodeks Etyki Pracownika Naukowego PAN z 5 grudnia 2025 roku, https://publikacje.pan.pl/book/156751/kodeks-etyki-pracownika-naukowego-code-of-ethics-for-researchers?_gl=1*lcpm-my*_ga*MTE1ODg2NTM5Ny4xNzY5MjQ1MzA5*_ga_TKV678S29R*czE3NjkyNDUzMDkkbzEkZzAkdDE3NjkyNDUzMDkkaYwJGwwJGgw.
- Krauz M., *Krytyk i/a recenzent – znaczenie pojęć w słowniku i w tekście*, „SŁOWO. Studia Językoznawcze” 2021, nr 12.
- Łazuk S., *Wybrane problemy stosowania Kodeksu postępowania administracyjnego w procedurze awansu naukowego*, [w:] *Specyfika postępowań administracyjnych w sprawach z zakresu szkolnictwa wyższego i nauki*, red. J. Tarno, A. Szrot, P. Pokorny, Lublin 2016.
- Mroczkowski P., [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny*, red. W. Kielbański, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński, wyd. 1, Warszawa 2024, art. 190.
- Nightingale P., Scott A., *Peer review and the relevance gap: ten suggestions for policy-makers*, „Science and Public Policy” 2007, nr 34(8).
- Pfeiffer T., Tran L., Krumme C., Rand D., *The value of reputation*, „Journal of the Royal Society Interface” 2012, nr 9(76).
- Poradnik Rady Doskonałości Naukowej z 2022 roku „Recenzje w Postępowaniach o awans naukowy”, <https://www.rdn.gov.pl/dobre-praktyki.poradnik-recenzje-w-postepowaniach-o-awans-naukowy.html>.
- Rogacka-Rzewnicka M., *Charakter odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów i pracowników wyższych uczelni. Refleksje aksjologiczno-prawne*, „Studia Iuridica” 2020, nr 84.
- Scott A., *Peer review and the relevance of science*, „Futures” 2007, nr 39(7).

- Sieniuc M., *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019.
- Sitek B., Woźniak A., *Komentarz do art. 238, [w:] Prawo zatrudnienia pracowników szkół wyższych. Komentarz do wybranych przepisów Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce*, red. K. Baran, Warszawa 2026.
- Sypniewski Z., *Odpowiedzialność dyscyplinarna jako odpowiedzialność prawa pracy*, [w:] *Odpowiedzialność pracownicza. Materiały XI Zjazdu Szkoły Prawa Pracy*, red. W. Sanetra, Wrocław 1984.
- Tarno J., *Rola odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2011, nr 6.
- Trzebiatowski M., *Kryteria prawne nadawania tytułu profesora w zakresie sztuki – analiza normatywno-empiryczna*, „Prawo i Więź” 2022, nr 4(42).
- Walker R., Barros B., Conejo R., Neumann K., Telefont M., *Personal attributes of authors and reviewers, social bias and the outcomes of peer review: a case study*, „F1000Research” 2015, nr 4(21).
- Wang J., *The Importance of Reviewers*, „Global Spine Journal” 2015, nr 5(2).
- Waszkiewicz P., *Nadawanie stopnia doktora*, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. A. Jakubowski, Warszawa 2023.
- Wiliński K., Szatkowska A., *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich*, „Studia Iuridica” 2018, nr 78.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 572, z 2025 r. poz. 769.
- Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 935, 1685, z 2025 r. poz. 769, 1427.
- Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1789 z późn. zm. (uchylony).
- Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk, t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1796 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 534 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1571, 1871, 1897, z 2025 r. poz. 619, 620, 621, 622, 1162.

Orzecznictwo

- Wyrok NSA z 20.11.2018 r., I OSK 92/17, LEX nr 2603692.
- Wyrok WSA w Warszawie z 29.06.2021 r., II SA/Wa 686/21, LEX nr 3293247.
- Wyrok WSA w Warszawie z 3.12.2021 r., II SA/Wa 1081/21, LEX nr 3308515.

Strony internetowe

- <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-opoznienia-recenzje-postepowania-awansowe-mein-kolejne-odpowiedz>.